

„Egy fiktív Heves megyei település
eseményei az 1956-os forradalom
idején”

Kamocsai Eszter
Egri Szilágyi Erzsébet Gimnázium
11. osztály

1956. Június 15

Kedves Naplóm!

Nem igazán tudom, hogy is kezdjek neki mondandómnak, hiszen még sohasem írtam le gondolataimat egyetlen lapra sem. Bercitől kaptam búcsúajándékként ezt a megsárgult füzetet, hogy gondolataimat, érzéseimet el tudjam mesélni valakinek helyette is, hiszen ő tegnap vonult be katonának.

Sosem gondoltam volna, hogy a legkedvesebb bátyámtól ilyen messze sodor az élet, ugyanis Gyöngyösön teljesít szolgálatot a mai naptól fogva majdnem 2 és fél évig.

Még csak 21 éves, de nagy barna szeméből sugárzik az értelem, nem magas, de nem is alacsony termet, éppen leányhoz való. Hej, de jól járt vele az a Julis! Szinte irigykedem, de tudom, hogy Bercinek mindig a legkedvesebb, legbeszédesebb kishúga maradok.

A faluban megszólal az öreg harang hangja, reggel 6 óra van, indulnom kell. Még a cipőmet húzom, mikor édesanyám az ajtón kilépve indul útnak a földekre kapálni. Én is csatlakozom majd hozzá, de előbb még türelmetlenül várnak az istállóban. Lassan kibaktatok a kerten át az ólig. Alig kötöm ki a jászolból a két tehenet mikor már a kapuban hallom a csordás Jancsi hangját

-“Annuska, hajtod-e?” Mancsi és Böske úgy szaladnak, a kapu felé mintha az életük múlna rajta, az is múlik, hiszen már biztosan korog a gyomruk az éhségtől. Hej, de irigyelem én ezt a János gyereket, egész álló nap mást sem csinál, mint a falu teheneit dimbról-dombra hordja legelni, mondjuk csoda, hogy a lába le nem szakad, de hogy is szakadna, mikor ő csak az akácfák tövében henyél, mikor a gazdák már a csemetét kapálják az erdőn.

Édesapám is mindig látja a bokor töviben a tarisznyáján heverészni, mikor kiballag a földekre. Mondja is szakadatlan, hogy akárhogy udvarol nekem ez a gyerek, nehogy hazakísérjen egyszer is!

Alig, hogy kiérek a kapuba a jószágok után, már kiabál is a szomszéd Róza ángyó', hogy a tegnap otffelejttet szitát visszaadja.

- Hej, Annuskám egyszer a fejedet hagyod itt. - ezzel átnyújtotta a szitát a kerítés fölött - Felkelt-e már Bálint öcséd?

-Ó, már mikor Róza ángyó'¹ azóta már az istállót aljazza. Biztos éhes lesz, ha végzett, megyek is csinállok gyorsan neki valami reggelit. Hiszen dolog az idő, tudja ezt kend is.

- Azaz kislányom, azaz

Fordulok, vissza az udvarba mikor eszembe jut, hogy a naplórásom közepette elfelejtettem megetetni a baromfikat, meg is van a böjtje. Mintha a szovjet hadsereg rohanna felém az óltól egészen a kapuig jussukat követelve, eleget is teszek kívánalmaiknak. Aztán a disznók következnek.

De nem csak ők várnak tőlem enivalót.

- Annus! Annus!- Van-e már reggeli? - érdeklődik Bálint a szalma közül.

- Pillanat - kiabálom neki és a konyhába szaladok, előveszek egy oldalszalonnát, vágok fel egy kis hagymát és már kész is a szegényes, de annál finomabb reggeli.

Ahogy befejeztük az evést, már útnak is indulok a földekre, hiszen édesanyám és édesapám már kora reggel óta ott dolgozik szakadatlanul. Nem sok föld ez, napszámosoknak nem elég nagy, viszont ahhoz már igen, hogy édesapám ne tudjon itt hagyni minket egyedül a munkával, és ne tudjon dolgozni állni a közeli gyárba.

Mire odaértem már javában ment a munka, dolgoztak az asszonyok a szomszédos földeken is, ilyenkor beszélgetni, pletykálkodni szoktunk, hogy kivel mi történt a faluban. Ma én voltam a pletyka tárgya.

- Hallottam Bella, hogy a lányodat a Palkó fia kíséreti. Igen szemrevaló legény, de csalfa is.

¹ Palóc szóhasználat, mind a mai napig használják palóc falvakban a szülő fiútestvérének a felesége.

- Én is mondom neki, hogy nem lesz ez így jó. Milyen legény az, aki elmegy a gyárba dolgozni, ahelyett, hogy a földet művelné?
- Nem úgy van az Bellus, tudod, hogy hogy jártak 3 éve. Nem maradt semmijük a behajtó a padlást is lesöpörte, annyi sem maradt, amit tavasszal elvethettek volna, nem hogy ennivaló télire².
- Nekünk sem sok maradt, miután beadtuk becsülettel, amit kellett, és bármilyen nehéz volt nem adtuk fel, ehhez értünk ezt kell csinálnunk.
- Ne ítélkezz Bellus, tudod, hogy csak a jó szerencsédnek, meg a Jánosnak a tanácsról köszönhetik, hogy nem kerültek rá a listára, és szerintem nálatok is ez volt a helyzet. Igaz-e?
- Igaz, igaz, de halkabban, senki se tudhatja, jobb nem kísérteni a sorsot.

Én közben csak kapáltam és úgy tettem, mint aki nem hall semmit, még kint a mezőn is füle van mindennek. Vigyázni kell.

Rövid hallgatás után újra felém fordulva folytatták a beszélgetést, mintha ez a kis közjáték meg sem történt volna

- Már 17 éves vagy Annus, ilyenkor én már majdnem férjhez mentem.
- Korai lenne az még Teri néni, nem gondolja?
- Nem lányom, itt az ideje elgondolkodni, hogy ki lenne a megfelelő választás, nem csak ez a Ferkó van a faluban.

Én becsülettel hallgattam tovább, amint az asszonyok a számomra megfelelő fiút keresték, pedig ha tudták volna, hogy az én szívem már a Ferkóé, biztos eltiltottak volna tőle.

Késő délután lehetett, mikor mindannyian hazafelé indultunk, nem laktunk közel, és nem is sík vidék ez.

Kb. 5 km séta után értünk haza. Mikor a kapuhoz értünk egy látogató fogadott. Feri volt az. Kék szeméből áradt a kedvesség, az ünneplője volt rajta. Nem maradt sokáig, be se jött csak a vasárnapra akart elhívni a faluba sétálni, amire én igent mondtam neki. Rövid búcsú után befordultam a házba, ahol már az asztalnál ült az öcsém, aki a legelőn kaszált a jószágoknak egész álló nap. Nem mondtam semmit és ő sem firtatta, hogy kivel beszélgettem a kapuban, hiszen jól ismeri a fiút.

Amíg édesanyám vacsorát készít, az öcsém beköti és ellátja az éppen hazaérkező jószágokat. Én is kapok feladatot.

- Kislányom, seperj már fel, mert az öcséd az összes szénát behordta a konyhába, amit eddig kaszált.

Nagy zsörtölődve neki is kezdek a feladatnak. Csak úgy száll a homok és a por felfelé. Közben dűnnyögök magamba.

- Minek kell ezt már felseperni, mindjárt itt az ősz és már mázolhatjuk ismét ezt a padlót.
- Nem itt lesz az még. Úgyhogy csak seperjed, szép tisztára.

Miután befejeztem a rám szabott feladatot, kimentem az öcsémhez az istállóba segíteni. Általában felváltva fejjük a tehenet, ma sincs ez másképp, én vagyok a soros.

- Na, de nehogy mellémenjen - szólalt meg az öcsém, majd elmosolyodott. - Valamit szeretnék kérdezni tőled, mondta.
- Mondd csak, de nem fejek meg holnap helyetted.

Néztem rá mosolyogva. Visszamosolygott, majd az arca elkomolyodott.

- Nem erről lenne szó. Látom, hogy milyen sokat dolgozunk nap, mint nap, és még sincs sokszor ennivalóra sem. Olyan dolgokról, mint új téli kabát vagy öltöny, vagy esetleg rádió, meg nem is álmodhatunk. A párt jobban megbecsüli a munkást, aki a gyárba dolgozik. Arra gondoltam, hogy elmehetnék dolgozni.

² Visszaemlékezések alapján az 1953-as év begyűjtési terveinek megvalósítása, nagy terhet rótt a térségben élő földművesekre

Alig mondja, ki a száján én már csitítom is.

- Bálint, még csak 15 éves vagy. Ezt a gondolatot felejtsd is el, itthon is szükség van rád, sok a munka.
- Tudom, tudom. Nézett szomorúan, láttam rajta, hogy segíteni szeretne a szüleinknek.
- Édesapáéknak meg ne említsd, kitörne a világháború itthon.

Erre ismét elmosolyodott és megegyeztünk abban, hogy erről a beszélgetésről a szüleinknek egy szót sem említünk.

A fejes után visszajöttünk a házba és megvacsoráztunk. Most már sötét van, csak mellettem pislákol a petróleumlámpa fénye. A faluba bevezették már az elektromos áramot, de csak a vezetékek vannak, áram sokszor nem jön rajta. Azt írta az újság, hogy rövidesen már kigyúlnak a fények a falvakban is³, addig is, világít a petróleumlámpa.

Az öcsém itt alszik mellettem a szomszéd ágyon, mint a bunda, kifáradt az egész napos munkában. Nincs külön szobánk, hogy is lenne, hiszen a házunk csak 2 szobából, meg egy konyhából áll. Az egyik szoba a miénk, gyerekeké, a másikban a nagymamám lakik, így a szüleink a konyhába, a dikóra szorulnak.

Lassan leteszem a tollat és leoltom a lámpát, hiszen holnap is várnak rám a jószágok és a munka.

1956. június 29.

Hej, de pontosan szólal meg napról-napra az az átkozott harang.

Mire felöltözök és kiérek, a konyhába édesanyámék már reggeliznek. Én gyorsan kiszaladok, lerendezem a baromfikat, disznókat, szerencsére a teheneket ma nem kell megetetni, vagyis nem nekem. Ezt már édesapám elintézte hamarabb, mivel ma kezdődik az aratás, így apám már korábban befogta a kocsiba a teheneket és azzal ment ki a földekre. Gyorsan én is bekapok pár falatot és már indulunk is a határba aratni. Nem én érzek utoljára, de mondhatni már javában folyik a munka. A férfiak vágják a rendet, hosszú kaszáik végén ruha feszül, ha a búza dől, egy hegybe dőljön, és az utánuk érkező szorgos asszonykezeknek könnyebb legyen a markot szedni.

Mihelyst felszedtem két ilyen markot, fordultam oldalra és a szintén búzából összekötött "kötélre" helyeztem. Az így kapott kévét pedig kazalba raktam.

Már kezdek belejönni a munkába, mikor az egyik ember kiabálja, hogy már dél van itt az ideje leülni, a fák által nyújtott árnyékba és elkezdeni ebédelni.

Mindeközben a lovak, tehenek a közelben legelésznek. Egy alak tűnik fel a távolból felénk közeledve. Minél közelebb jön, annál jobban vehető ki termete, amely öreges, megfáradt asszonyra utal, mégis úgy jön mintha puskából lőtték volna ki. Nagymamám az, hozza az aratóknak az ebédet, de nem csak azt szorongatja a kezében.

- Bella, Bella - kiabálja. Levelet hozott a posta - Bella... Gyöngyösről jött... Berci írt.

Édesanyám rögtön felpattant, hogy megnézze a levelet, az első levelet, amit a testvérem azóta írt, hogy katonának állt. Már azt hittük, hogy baja esett, azért nem jött a levél. Édesanyám olvasta el először, könnyei potyogtak, majd én kerültem sorra. Mintha a bátyám hangját hallottam volna mesélni mellettem. Elmondta, hogy bár keményen bánnak velük, ez kell ahhoz, hogy jó katonák legyenek, és alig várja, hogy lásson minket.

Miután mindenki elolvasta, nekikezdünk az ebédünknek, amit nagymamám oly jó szívvel készít nap nap után, mivel édesanyámnak nincs rá túl sok ideje. Ezután örömmel álltunk fel, hogy ismét nekikezdjünk a

³ Népszó 1953. december (97-106.szám) 1953-12-10/99 szám 4. oldal Villám című cikkben panaszkodnak a munkások, az áram bekapcsolás hiány miatt Tarnaleleszen. Visszaemlékezések alapján 1956-ban is sokszor volt áramhiány a térségben

soha véget nem érő munkának. Délután 5 óra lehetett mikor hazaindultunk, de még nem végeztünk, holnap is jövünk, hogy ez a végeláthatatlan búzatenger eltűnjön a föld színéről.

Beérve az udvarba, Balint kikötötte a tehenet a kocsiból, majd megfejt, mivel ma ő volt a soros. Segítettem neki, közben jót beszélgettünk. Dolgunk végeztével a ház felé indulunk, amint beérünk, már ülhetünk is le az asztalhoz vacsorázni. Éppen, hogy édesapám nekilát a leves kiszedésének, nagymamám egy papírt csúsztat melléje az asztalra, a tányér és az edény közé. Bálint szemei elkerekednek, azt hiszem, tudja, miről van szó.

- Ez meg mi? - kérdezi apám mély, öreges hangján.

- Ma volt itt Irén a tanácsról, Bálintnak hozta ezt a papírt. –felelte a mamám.

Édesapám lassan nyitotta szét a lapokat. Csendben olvassa a betűket, a sorokat. Egy anyakönyvi kivonat volt az, pontosabban egy hamis anyakönyvi kivonat. A Bálinté. Összeráncolt szemöldökkel vonja kérdőre az öcsémet az öreg.

- Minek ez neked édes fiam? Minek ez?

Bálint, apánk szemébe nézve válaszolt szinte szemrebbenés nélkül.

- Dolgozni édesapám.

- Dolgozunk mi eleget, nem gondolod? Itthon nem kell a segítség? Nap, mint nap kijárunk a földekre kapálni, aratni. Nem elég munka ez? Ki találta ki ezt? Halljam. – kérdezte édesapánk szinte üvöltve.

- Én meg a Janó..., de mondja, meg édesapám minek csinálja ezt? A termény egy részét, úgyis elviszi a behajtó, akkor meg minek dolgozunk annyit vele, miért állunk ott naphosszat a melegben? Legalább felvesznek a gyárba és akkor, amit keresek, azt magunknak keresem meg. Nem másnak.

- Úgy... szóval már a gyárban is voltatok? Akkor minek a papír?

- Csak így vesznek fel, azt mondták túl fiatalok vagyunk, ezért hazaküldtek bennünket. Itthon elmentünk a tanácsra kikérni az anyakönyvi kivonatot úgy, hogy évvel idősebbnek írjanak minket, így talán felvesznek dolgozni.

- Nem mész te sehova édes fiam. Itt az aratás, ki fogja behordani a terményt a mezőről?

- Az úgysem a mi terményünk, és nemsokára nem is a mi földünk lesz- dünnyögte az öcsém hatalmas sóhajjal magában ekkor már a tányérját bámulva.

Erre édesapám mérgében egy hatalmasat csapott az asztalra.

- De most még a miénk fiam.

Válaszolt arra a mondatra, amit nem kellett volna meghallania.

Szép csendesen elül a vizsály, édesanyám mosogat, én segíték neki. Bálint a levelet olvasgatja, amit Berci küldött haza. Édesapám a pipájára gyújt, míg nagyanyó a sarokban fejt a babot. Talán mindenki elgondolkodik most Bálint szavain, hogy miért csináljuk még ezt, a földet?

Hisz hiába a mi földünk, amit megtermelünk, oda kell adni az államnak, és nem fizet érte csak egy keveset vagy semennyit. És hiába írja az újság (ami a postahivatalba szoktam elolvasni), mondják a tanácson a begyűjtési osztályon, hogy ez a haza érdeke, így fejlődik a gazdaság, egy kommunista nemzetet építünk, én csak azt tudom, hogy titkolózni, csalni kell, hogy megmaradjon az a kevés, amivel kihúzzuk a következő évig.

A tavasszal is megellett a disznónk, lett 5 kismalac és azt hazudtuk, hogy 3 megdöglött. Azt a hármat azóta is hátul a verembe neveljük, a kettőt meg elől, mert a kettőből annyit elvisznek, mikor vágjuk, hogy nem marad se zsír, se szalonna se hús télire.

Csak ha csalunk, csak úgy élhetünk, megbocsássa ezt az ezt az Isten, és ha rajtavesztünk, akkor elvisznek e?

1956. augusztus 10.

Ismét írok, de most nem a naplomba rovom a sorokat, hanem egyetlenegy üres lapra.

Ezt az üres lapot, ha minden jól megy, Berci nemsokára olvashatja is. Elmesélek neki mindent, ami történt, a veszekedést, az aratást és azt is, hogy sokkal nehezebb nélküle a munka. Amint ezt leírtam rádöbbenek, hogy mennyi dolgom is van ma.

A munka, a munka mindig csak a munka, dűnnyögöm magamban, közben felseprem a konyhát. A szüleim nincsenek itthon, arra várákoznak ez egyik háznál a faluban, hogy a mi búzánk kerüljön sorra a cséplésnél.

Neki viszek ma ebédet. De mit is? Kérdezem magamtól, hisz ma nagymamám korán kelt, tésztát dagaszt a kenyérnek, jó hogy süti, mivel már a múltthétről maradt kenyér már elfogyott. Úgyhogy ma én vagyok a szakács.

Öcsém ekkor toppan be az ajtón, mintha az égiek küldték volna, úgylis sietnem kell, hát rászórom a krumpli pucolást. Nagy nehezen, zsörtölődve nekiáll a feladatnak. Míg ő ezt a rászabott igen csak nehézkes feladatot végzi, én biciklire pattanok, hogy elvigyem a postára a levelet, amit megírtunk Bercinek.

Hazafelé tekerve az úton egy ismerős alak integet. Feri az, leszállok hát és együtt gyalogolunk tovább.

- Annuska, de régen láttalak - mondja mosollyal az arcán.
- Nem járok mostanság erre, sok a munka.
- Hallottam, az öcséd el akart menni, dolgozni, gondolom édesapád nem engedte meg neki.
- Nem, pedig lehet, könnyebb lenne az életünk, vagyis nem könnyebb, de több lenne a miénk.
- Nehogy azt hidd, hogy olyan jó móka ott dolgozni, és hogy az emberek zsebét csak úgy tömik, én már csak tudom. Rengeteg a munka, ugyanakkor sok az anyagihiány, be kell, tartani a tervet történjen bármi, meg kell termelni, ami az előírás, keményen kell dolgozni és persze veszélyes is.
- De ezt Bálint nem érti meg. Beszélne velem a kedvemért? Bár édesapánk megtiltotta, hogy elmenjen attól tartok, hogy megfordult a fejében.
- Persze, megpróbálom lebeszélni róla.
- Köszönöm - mosolyodtam el, és sétálva toltuk tovább a biciklit a házuk felé.

Már a kapuban álltunk mikor nagy nehezen kibökte, ami szemlátomást egész úton nyomta a lelkét.

- Annus, eljőnnél velem a ma esti bálba?

Én elpirultan válaszoltam neki:

- Hát persze.... És gyorsan beszaladtam a kapun.

Beérve láttam, hogy az öcsém már régen végzett a krumpli pucolással, Így most engem von kérdőre, hogy mitől ilyen szép a színem. Neki is csak mosollyal tudok válaszolni, majd gyorsan felrakom az ebédet, ami ma laska lesz. Közbe látom, hogy állnak a kapuba, azt hittem Feri az így visszaindultam hozzá. Mihelyst kiérek, látom, hogy egy másik legény az, Kálmán, aki régebben szintén hazakísért párszor.

- Adjon Isten! - köszönöm neki.
- Annus, csakhogy kijöttél - Ezzel a kezembe nyom egy jegyet a ma esti bálra és elszalad.

Gondolom, meg akart hívni, csak már nem vitte rá a lélek, hiszen elfáradt a nagy várákozásban. Magamban kuncogva indulok vissza a házba. Visszaérve megosztom Bálinttal a történeteket, aki szintén jót kacag az egészen.

- Ő már ma a második - neveti.
- Honnan tudod? - kérdezem megilletődve.
- Jaj, Annus - ingatja meg a fejét - de legalább ő nem futott el.

Ezen már én is nevettem. Eltelt már vagy egy óra is mikor indultam volna az ebéddel, de ismét állt a kapuban valaki.

- Nocsak, itt a harmadik is - szólalt meg az öcsém.

- Na ezért a jegyért már te mész ki Bálint, a te barátod.
- És mit mondjak neki, hogy vigyen el engem a bálba? – kacagta el magát.
- Dehogyan azt. Annyit mondj, hogy nem vagyok itthon.

Nagy nehezen feltápáskodott az asztaltól, majd elindult a kapuba. Én az ablakon kémleltem. Pár perccel később Bálint befordult a konyhába és lecsapta a jegyem az asztalra.

- Itt a harmadik, no, most aztán választhatsz.

Nem volt időm megvitatni vele, hogy mire esik a választás, persze ő is nagyon jól tudta, hogy kivel megyek. Már szaladok is az étellel, nehogy megvároztassam a szüleimet. Odaérve látom, hogy éppen a nagy cseresznyefa alatt ülnek, még nem került a búzánkra sor.

Körülnézve rengeteg embert látok, fiatal, idős. Mind arra várnak, hogy megcsépeljen a gép és már vihetik is haza a terményt. De annak a terménynek egy bizonyos részét, amiért mi egész évben dolgoztunk, be kell fizetni az államnak. A beszállítási osztályt nem érdekli, ha rossz volt a termés, vagy ha sok eső esett és elrohadt az egész, akkor is be kell adni, ha nem akkor majd jön a behajtó, és azt is elviszi, ami maradt, azt a keveset is.

Hát ezért akart Bálint dolgozni, menni, hogy legyen valamink. De édesapám és édesanyám világ életében a földeken dolgoztak, a saját földünkön, a saját terményünkért, ezért nem akarnak lemondani róla, de változik a világ.

Ezen hosszasan elgondolkoztam, s mire feleszméltem már be is fejezték jóízű ebédjüket, indulhattam haza. Otthon a ház körüli teendőimet végeztem, sepregettem, húztam vizet a kútról s összeszedtem a tojás a tyúkok alól. Nagyanyó is végzett már a kenyérsütéssel, amikor a szüleink hazaértek a búzával. Gyorsan kifogtuk a két tehenet, majd ma kivételesen nagymama fejt meg, ugyanis én készülődtem az esti bálba. Beérve a szobába elővettem az ünneplős cipőt, a rakott szoknyát, s felöltöztem szépen. Miközben még a szobában matattam meghallottam a szüleim beszélgetését a konyhában

- Nagyon kevés lett idén a búzánk, attól tartok a beszállítatjuk, nekünk nem marad-mondta apám szomorú hangon.
- Akkor ne tegyük. Nem ők vetették és nem is ők aratták - mondta anyám.
- Igazad van, de ez akkor sem így működik. Ez a törvény.

Hosszas tanakodás után megegyeztek, hogy nem fizetnek, be annyit amennyit kell, majd ha jön érte a behajtó, akkor azt mondjuk, hogy ennyink van, amit nem adunk oda azt eldugjuk a veremben, így talál, szűkösen kihúzzuk ezzel a búzával a telet.

Kiléptem az ajtón, elindultam a kapu felé. Édesanyám még utánam kiabálta, hogy ne maradjak sokáig.

No, nem is maradtam és nem is volt ez a bál felhőtlen szórakozás.

Táncoltam a Ferkóval, és amikor hazakísért megkérdezte, hogy beszélhet e velem komolyan és megkért, hogy senkinek se mondjam el, amiket mond. Megígértem, nem akarom megszegni a szavam, de valakivel meg kell osztanom, mert rettenetesen megijedtem, és nem is értem ezt az egészet és zaklatott vagyok.

Feri mesélt a barátairól, akik Miskolcon egyetemisták és a velük tervezett szebb jövőről. Hogy mennyivel jobb lenne az élet, ha a szovjetek hazamennének és lehetne félelem nélkül élni. Ha nem kellene párthű kommunistának lenni ahhoz, hogy valamit is elérj az életben.

Ha nem kellene megválogatni, hogy mit mondhatunk és mit nem, ha demokrácia lenne.

Milyen világ lenne, ha nem lenne beszállítás, ha nem kellene félni a megtorlásoktól a kitelepítésektől.

Elmondta, hogy Rákosit leváltották a kommunisták, de helyette egyelőre sajnos nem jobb ember került hatalomra, de hogy azt szeretnék az emberek, ha Nagy Imre lenne a miniszterelnök, és hogy már Lengyelországban is lázadnak a munkások ott sem tűrik a szovjetek hatalmát.

Nekem ezek a dolgok idegenek, rémisztőek voltak.

Persze én is tudom, hogy nehéz az élet falun, és hogy talán a városokban se könnyebb, és a rádió se mindig mond igazat, mert amikor átme gyünk Józsi báékhoz hallgatni, sokan felszisszennek, felmordulnak, azon, amit ott hallanak. És a férfiak ilyenkor késő estig politizálnak csak csendben maguk közt, hogy ki ne hallgathassa senki.

Emlékszem Rákosi atyánk születésnapjára, a tanács szervezett ünnepséget, amin az egész falunak meg kellett jelenni és ünnepelni, beszédeket hallgattunk, de azt már csak kevesen látták szerencsére, hogy a falusi férfiak többsége, a tisztségviselők elfordulása után köpött egyet.

Szerencsére kevés a besúgó a faluban. Kevesen lakunk itt, és többnyire mind a földből élünk, van kb. 30 férfi, aki eljár dolgozni a vasgyárba, páran Egerbe, a dohánygyárba, de nekik is maradt itthon egy kis földjük kiegészítésként.

1956. szeptember 30.

Ismét eltelt egy év, Szent Mihály napjához képest, ilyenkor az állatok már bent kérődznek az istállóban, nem jön értük többet reggelente az a Jancsi gyerek. Nem is bánom, bár így sem aludhatok tovább, mert hiszen mennem kell őket fejni. Beérve a házba nekiálltam reggelit készíteni, zsíron megpirítottam egy kis káposztát.

Édesapám és Bálint reggeli után befogta a két tehenet és elindultak fáért az erdőre, hogy a télen legyen mivel fűtenünk.

Édesanyám éppen mosogat, én pedig felseprem a házat, mint általában minden délelőtt. Mikor a szobát seprek, a szemem sarkából látom, hogy áll valaki a kapuba, egy nagy kövér ember. Rögtön szólok édesanyámnak, hogy menjen ki, nézze, meg mit akar. Mihelyst megemlítettem neki az idegen termetét és kinézetét, félelmet láttam a szemében.

- Szólj nagymamádnak, hogy maradjon az istállóba - suttogta édesanyám.

- De miért? Ki ez?

- Csak mondd meg neki. Én pedig bebújok a szobába az ajtó mögé. Meg ne mondd, hogy itthon vagyunk.

Rögtön tudtam, hogy ki lehet ez az ember, hát a behajtó. Mire nagymamám is bebújt a helyére eltelt 10 perc is, de az ember nem adta fel. Kiindulok hát a kapuba.

- Adjon Isten!

- Adj Isten! A szüleit keresem.

- Hiába keresi, nincsenek itthon.

- Azért én bemennék, ha nem haragszik.

Rögtön hevesebben kezdett verni a szívem, de beengedtem a behajtót. Beérve a konyhába, nézelődni kezdett. Majd elindult a szoba felé.

- Hol vannak a szülei?

- Fáért indultak az erdőre. Csak nagyon későn érnek haza.

- Azért jöttem, hogy szóljak a termény beszolgáltatás határideje a búzafélék esetében hamarosan lejárt. A pártnak tudomása van róla, hogy az édesapja tulajdonában lévő földeken búzát termesztettek. Itt a papír, amiben le van írva, hogy legkésőbb mikor és mennyi búzát hozzanak be a beszolgáltatási osztály gyűjtőhelyére.

- Jó, átadom nekik. Isten velem!

- Csak még egy szóra, lányom! Mondd meg apádnak, hogy ne merészelje a dolgozó munkás népet megkárosítani, a termény az utolsó kilóig ott legyen, a megadott határidőre, mert nagy baj lesz.

2016. október 23

Ismét azon kapott a reggel, hogy a Bálintnak címzett levél utolsó sorait írom.

Mihelyst felsöpörtem, és megreggeliztem, ismét a konyhában hagytam édesanyámat, hogy haladjon dolga végeztével. Ma is nekem jutott a feladat, hogy feladjam a rég nem látott bátyám levelét.

Mielőtt elindulok, édesanyám a lelkemre köti, hogy hozzak a boltból 2 kg cukrot, és édesapámnak 4 szál Kossuth cigarettát.

- De nehogy elfelejtsd! - kiáltotta utánam a kapuba.

Mire én visszafordulva bólintottam egyet.

Először a postához vezetett az utam, majd miután feladtam a levelet elindultam a boltba. Nem sokan voltunk, de ahhoz éppen csak kevesen, hogy a valamelyik sor közül kiszűrődő beszélgetést meghalljam. Ők biztos nem akarták, hogy rajtuk kívül más is meghallja, amit beszélnek, de ez nem sikerült nekik, ugyanis a fél bolt ezt hallgatta.

- Képzeld Teri. Tegnap ott járt a behajtó a szomszédba, tudod a Károlynál. Elvitt mindent, amit csak talált. Sajnálom őket, de hát manapság ilyen világban élünk. Mindig csak dolgozni és dolgozni, de hiába. Remélem, mire a gyerekeim felnőnek, ez a világ megszűnik, de ahhoz valami csoda kellene...

Hallottam, hogy a városban a kommunisták.

Nem hallgattam végig a beszélgetést, hisz tudom mi lesz a vége.

Édesapámék esténként a szomszéd emberekkel politizálnak egy kancsó bor mellett, van úgy, hogy késő estig is. Én pedig mindig hallgatom, hiszen nem tudok aludni tőlük olyan hangosak. Elmélkedés után gyorsan megvásároltam, amit rám bízott anyám, és indultam hazafelé. Az úton még eszembe jutott párszor, amit hallottam, amit édesapámék beszélgetnek esténként, és persze amit Feri mondott, hogy a gyárban sem könnyebb az emberek élete. Miért ennyire szörnyű az élet 1956-ban?

Délután fél három lehetett, mikor a szomszéd Józsi bácsi kiabált a kapuba.

Egyedül csak nekik van rádiójuk a falu e részén és általában vasárnaponként átmegyünk hozzájuk hallgatni az adást. Most is azért hívott minket az öreg, fureszálltuk is, hiszen ma még csak kedd van. Izgatottnak tűnt, de nem mondott semmit, csak annyit hogy mindannyian menjünk.

Átérve a szomszédba behelyezkedtünk hát a kis konyhába, ahol egy kis asztalon állt a készülék. Katyi néném egy kis süteménnyel és szörppel kínált minket mikor odaértünk. Már ment az adás, ami 14:30-kor kezdődött.

- A belügyminisztérium mégis engedélyezi az egyetemisták felvonulását, mely a lengyel empátia kifejezésére szolgál⁴

Mi nem értettük, hogy ez mit akar jelenteni, de Józsi bá hamar elmagyarázta a dolgot.

Tegnap az egyetemi hallgatók a Műszaki Egyetem épületében megfogalmaztak 16 pontot, ami a követeléseiket tartalmazta a kormánnyal szemben, majd másnapra tüntetést szerveztek a lengyelek forradalmi megmozdulása mellett, amelynek célja a szovjethatalom kiűzése Lengyelországból.

Ma 13:00-kor Piros László az Államvédelmi Hatóság egykori főnöke bejelentette, hogy a belügyminiszter nem engedélyezte az egyetemisták által korábban szervezett felvonulást a lengyel baráti kapcsolat javára.⁵

A történésekről kezdődött beszéd hamar átcsapott politikába, a kis ház csak úgy zengett a mély férfihangoktól.

⁴ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=17> (utolsó letöltés: 2016.09.29)

⁵ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=17> (utolsó letöltés: 2016.09.29)

Hamar besötétedett, elszaladt az idő a nagy beszélgetésben. Már indulni készültünk mikor ismét megszólalt a rádió, már este 20:00 óra lehetett. Gergő Ernő hangja szólalt meg a készüléken keresztül.

„Kedves Elvtársak, drága barátaink, Magyarország dolgozó népe!”⁶... Miután elcsendesedtek Gerő Ernő szavai döbrent csend honolt a konyhába. A júliusi határozatokról beszélt, amelyek a Munkás Párt céljait fogalmazták meg.

- Szerinted mi történhetett Pesten, hogy ilyen beszédet mondott? - kérdezte édesapám Józsi bára nézve.

- Hát nem tudom, de biztos valami nagydolog lehet, mert már ígért mindent, szocialista demokráciát, hogy a munkások beleszólhatnak a gyárak életébe, hogy a parasztnak nem lesz kötelező a termelőségvetkez.
- És azt is mondta, hogy „ma támadnak az ellenségeink”. akkor valami mégiscsak volt azon a tüntetésen.
- Igen, és hallottad, hogy arról is beszélt, hogy ezek az „ellenségek” függetlenséget akarnak szovjetektől?
- Biztos, hogy történt valami, hiszen ez a tüntetés a lengyel szimpátiát tükrözte, most pedig Gerő azt állítja, hogy mi nem szólhatunk bele a lengyel politikába.
- Igazad van. A végén felhívta a figyelmünket arra, hogy legyünk éberek és ne hallgassunk az „ellenségre”.
- Pedig, hej, de egyetértek én ezzel az „ellenséggel”..
- Nem hiszek Gerőnek...Rákosi jobb keze volt, és most úgy tesz, mintha ő nem követte volna el ugyanazokat a dolgokat. Egy normális vezető kellene, akkor talán hinnénk nekik.
- Addig, míg a beszolgáltatási rendszert el nem törlik, addig nekünk keserves lesz - mondta édesapám.
- Ha a Tsz-nek olyan vezetői lennének, akik értik a dolgukat és betarthatóbb lenne az öt- éves terv, talán tudna ez a gazdaság fejlődni.
- Csak nehogy elfajuljanak a dolgok. Próbáld meg beállítani a Szabad Európa rádiót - mondta édesapám.

Ezzel az öreg felkelt a lócáról és tekergetni kezdte a készüléket. Egy kis sístergés után ismét jól értető szavakat hallottunk a rádión keresztül. Ekkor már én is feszülten figyeltem, hiszen érdekelték a történetek.

„Budapest lakossága hatalmas tüntetést rendezett Bem József szobra előtt. A tüntetés eredetileg, a budapesti egyetemek ifjúsága határozta el, a belügyminiszter még a délelőtti órákban utcai, gyűlési és felvonulási tilalmat rendelt el és több órán át bizonytalan volt a helyzet hogy a tüntetést vagy nem tartják meg vagy a tömegek a hatóságok akarata és rendelkezése ellenére is felvonulnak. A belügyminiszter végül is a kitűzött időpont előtt feloldotta a gyűlési és felvonulási tilalmat. Már a délutáni órákban nemzeti színű lobogók alatt piros-fehér-zöld kokárdás fiatalok meneteltek a budapesti Bem szobor elé. Először csak sok ezren voltak, később azonban munkások, katonák, járókelők, középiskolás diákok és kalauzok csatlakoztak hozzájuk és a hatalmas emberfolyam tízezrekké nőtt. Az utcák jelszavaktól zengtek, a tömeg követelte Nagy Imrének a kormány élére való visszatérését és a szovjet csapatok távozását Magyarországról. Sokan a sajtószabadságot, és a szabad választásokat követelő jelszavakat kiáltottak. Más csoportok, Rákosi Mátyás bíróság elé állítását kívánták. Amerre a hatalmas tömeg elvonult, kinyíltak a házak ablakai és a lakosság lelkesen éltette a nemzeti színekkel felvonuló munkásokat és diákokat.”⁷

⁶ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Gerő Ernőnek, az MDP Központi Vezetősége első titkárának beszéde-október 23. Kossuth Rádió (utolsó letöltés:2016.09.29)

⁷ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Hírszolgálat - október 23 Szabad Európa Rádió (utolsó letöltés:2016.09.29)

Végighallgattuk az adást és szemmel láthatóan mindenki örült a tüntető tömegnek. Hátha történik valami változás, valami, amely megváltoztatja az éltünket.

- Na, végre, mondtam, hogy történt valami... - kiállt fel Jóska bá.
- Nem fogják hagyni ezt Jóska... meglásd rossz vége lesz ennek - mondta édesapám.

1956. október 24.

Ma későn kelek, félek is, hogy megszidnak, de mikor kimegyek a konyhába édesapám a fejét fogva gondolkodik az asztalnál, édesanyám pedig a tűzhely körül tesz-vesz.

- Mi történt?

Erre felemeli fejét és nagy barna szemeit rám szegezi

- Mondtam, hogy rossz vége lesz.... Az éjszaka fegyveres harcok voltak Pesten, hajnalra az orosz tankok is beszálltak a küzdelembe. Sokan meghaltak és sokan megsérültek. Még most is folyik a harc az utcákon, Nagy Imre lett a miniszterelnök. Az előbb beszélt a rádióban azt kérte, hogy délután 2 óráig mindenki tegye le a fegyvert.

- Mi lesz most? Félek... csak háború ne legyen, csak háború ne.....

Anyámra pillantok, az ő szemében kétségbeesés és fájdalom.

- Mi lesz Bercivel? Hisz katona. Bevezényelhetik a harcokba... Mi lesz most vele?
- Bízunk a Jóistenben Bella.... - vigasztalja átölelve apám.

Nézem őket, ahogy egymásba kapaszkodnak és összeszedik magukat, közben pedig nekem zakatol az agyam. Nem, nem, nem akarom, hogy bármi baja essék, nem akarom, hogy harcok legyenek, emberek haljanak meg, újra háború legyen.

Emlékszem még a bombázók hangjára, a bunker sötétjére és az imákra.

Gondolataimat édesanyám szakítja meg, szeme sarkából egy könnyecseptet kitörölve, kihúzza magát és úgy szól hozzám.

- Annus készülj, indulunk a boltba.

Eközben édesanyám előveszi a hátyit⁸, amit nem nagyon értek, hisz minek nekünk ez a boltba? Mikor a bolthoz érek, már rájövök, hiszen itt sorban állnak az emberek, mindenki cukrot, sőt cigarettát vásárol. Mikor éppen sorra kerültünk, elfogyott a cukor. Emiatt majdnem üres kosárral mentünk haza, de éppen ekkor hozott a boltos egy kis mosósódát, abból vettünk, arra is szükség lehet még...⁹ Mikor a buszmegállóba értünk egy busz állt meg, ablakában munkásemberek csüngtek és kiabáltak az utca embereinek.

- Pesten kitört a forradalom!
- Gyertek velünk megvédeni a borsodi iparvidéket!
- Fegyveres harcok folynak Pest utcáin!
- Itt az idő!!¹⁰
- Úgy látom, toboroznak Ózdra, Miskolcra is - szólalt meg édesanyám.

⁸ Palóc kifejezés, nagy négyszögletes alakú fonott kosárfajta

⁹ Cseh Zita: A forradalom napjai 85-86. A Népújság beszámolója a megyei élelmiszerhelyzetről című cikk alapján

¹⁰Cseh Zita: Pétervásárai járás kronológiája (kézirat) 6. Bükkszenterzsébet

Nekem ekkor eszembe jutott Feri, és hogy valószínűleg ő is így gondolkodik, és még a végén elmegy. Sarkon fordultam hát, otthagya édesanyámat, és szaladtam egészen Feri ékig.

A ház elé érve kiabálok neki, szerencsére ő jön ki hozzám, a kapuba. Rögtön megölelem, ő pedig kérdően néz rám.

- Azt hittem már elmentél. Amilyen meggondolatlan vagy néha, lehet már ott lennél, ahol lőnek.
- El akartam menni és el is fogok... Annus az emberekről van szó, a mindennapi életről, sőt az egész országról. Kötelességemnek tartom, hogy kiálljak mellette.
- Könyörgöm, ne menj - mondtam neki... ebből még bármi lehet. Bele is halhatsz.
- Nem halok meg, de itt a lehetőség a változtatásokra, élni kell vele.

Még sokáig gyözködtem, hogy maradjon itthon, de látszólag mindhiába. Láttam rajtam, hogy én rémült vagyok és nem értem, hogy mi történik most.

Hazakísért közben beszélgettünk, megpróbáltam terelni a témát, de őt hajtotta a láz. Mielőtt beléptem volna a kapun visszahúzott.

- Annus, én pár barátommal ma délután elindulok, belépek egy munkástanácsba.

Nézett a szemembe Feri

- Tudom, hogy már mondanom kellett volna, de értsd meg, hogy itt a mi időnk. Most végre kiállunk magunkért, a népért. Az egyetemisták a fő szervezői ennek a felkelésnek, ott a helyem. Ott állni a tömegben, ezekkel és vinni a lyukas zászlót, kiabálni Nagy Imre nevét.
- Nem teheted, le fognak löni - Nézttem rá szomorúan és kétségbeesetten.
- Félek - jelentettem ki.

Jól emlékszem még a háborúra, a közeli erdőben lévő bunkerben bújt meg a falu nagy része a katonák elől. Most ismét fegyvert ragadtunk és vajon most megint mennünk kell? Vissza az erdőbe, vissza a bunkerba? Szerintem éppen elég ember vesztette életét az évek sora alatt egy szebb jövő reményében, de mindhiába.

- Nagyon vigyázz magadra, Ígérd meg! - mondtam neki és közben megöleltem.
- Megígérem - felelte.

Besétálva a kapun potyogtak a könnyeim, csak remélni tudom, hogy viszont látom még.

1956. október 25.

A mai napunkat szinte teljes egészében a rádió előtt töltöttük, de ma Józsi bá nem volt otthon csak a felesége.

A faluban mindenki a híreket várta, senki sem dolgozott, az emberek sztrájkoltak. Józsi bá mégis elment Egerbe, hogy megtudja a fejleményeket, és részt akart venni a tüntetéseken.

Közben a rádióból megtudtuk, hogy Gerő Ernőt leváltották, a pártfőtitkár Kádár János lett. A készüléken meghallgattuk Nagy Imre és Kádár János beszédét¹¹, akik ellenforradalomnak minősítették az eseményeket, és ellenforradalmárnak tartották azokat az embereket, akik az utcákon fegyvert fogtak.

Megkérték a népet arra, hogy bízzanak bennük, megoldják a problémákat és minden rendben lesz, csak szüntessék be a harcokat. Eközben hazaérkezett Józsi bá, aki elmesélte nekünk az Egerben történeteket is.

¹¹ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Kádár János és Nagy Imre a mikrofon előtt –október.25 Kossuth Rádió (utolsó letöltés:2016.09.29)

- Egerben is zajlik a tüntetés az utcákon. A főiskolai tanárok és diákok a Dobó Gimnáziummal együtt hangoskodva vonultak a Pedagógiai Főiskola elé, ahol leverték az épületről a vörös csillagot.

Itt csatlakoztam én is hozzájuk, valaki elkezdte skandálni, hogy gyerünk a Népkertbe, döntsük le a szobrot. Egyszerre többen ordították, hogy gyerünk meg hajrá, így a tömeg elindult és elsodort engem is.

A fiatalok sapkáin piros-fehér-zöld szalag lobogott, lázas tekintetek voltak mindenfelé amerre fordultam. A kipirult arcok éljenezve éltették a forradalmat. Ennek a forradalomnak esett áldozatául esett a Népkertben elhelyezkedő Sztálin szobor is. A szoborra az emberek kötelet kötöttek és együttes erővel húzták. Teherautó is segítette az emberek munkáját, így hamarosan nagy dördüléssel csapódott a földnek a szobor. A szobrot ledöntése után közös erővel a városba vittük teherkocsin, majd ott a rádobált koszorúkat meggyújtottuk. Ismét egy szobor ledöntésére indultunk a tömeggel, mikor már előkerültek a fegyverek is, így jobbnak láttam, ha kiválok a tömegeből és inkább hazajövök.¹²

- Még jó hogy nem mentél velük, éppen most mondta a rádió, hogy akik fegyvert fognak azok mind ellenforradalmárok és veszélyesek.¹³
- Veszélyesek? A szovjet harcokosok a veszélyesek, nem a nép.

Még hosszasan beszélgettek a történeletről miközben nekem minduntalan a bátyámon és Ferin járt az eszem. Vajon jól vannak? Mit csinálnak most? Bárcsak itthon lennének mind a ketten.

1956. október 26.

A tűzhely mellett állva látom, hogy egy férfi közeledik kintről az ajtó felé. Kopogás hallatszik, majd beengedem az idegent.

- Adjon Isten! Bizonyára hallották a Pesten történeteket, mely már az egész országra kiterjedt. Én és páran a faluból felvonulást szerveztünk a kora délutáni órákban, hogy a falu lakossága is megmutathassa, egyetért a diákok, munkások, parasztok, értelmiségiek követelésével. Ha csak tehetik, csatlakozzanak a hozzánk.

Ezzel sarkon fordult és mire mi feleszméltünk mondandójából ő már a szomszédba kiabált, hogy ismét előadhassa szövegét.

- Mi a véleményed édesapám? - kérdezte Bálint az öreget - csatlakozunk hozzájuk?
- Megnézzük, hogy mi lesz ez, majd meglátjuk.

Észre sem vettem, hogy hogy repül az idő, mindig volt valami tennivalóm, mikor arra eszméltem, hogy az utcán ordibálnak. „Ruszkik haza!”, „Itt az idő”.

Ekkor mi is összeszedelőzködtünk és beálltunk a tömegbe, akik most falubeliek, rokonok, barátok voltak. Nem voltunk csupán csak 100-an, de mégis olyan hangulat lett úrrá rajtam, mint a Pesten vonulnék több ezer ember mellett.

A tüntető tömeg hirtelen megállt és az egyik fiatal felolvasta az ózdi munkástanács követeléseit. Aztán a kultúrházhoz indultunk, ahol kézfelnyújtással és nevek bekiabálásával megválasztották a munkástanácsot, melynek elnöke Albert bá a kőműves lett.

Eközben fiatalok leverték a kommunista címereket. A tömegeből sok ember benyomult a kultúrházba és könyveket, Lenin és Sztálin képet hordott ki az udvarra, és ott meggyújtották azt. Az emberek arcán felszabadult érzelmek váltakoztak. A pusztítás, a tombolás elfojtott félelmeket hozhatott elő és oldhatott fel, mert szinte megrészegültek az emberek.¹⁴

Mikor sötétedett már indultunk hazafelé, és a tömeg is kezdett eloszlani.

¹² Cseh Zita: A forradalom napjai 86-89 o. Részlet a megyei kiegészítő parancsnokság katonai jelentéséből, Részlet az Egri Járási Kiegészítő Parancsnokág jelentéséből források alapján

¹³ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Nagy Imre felhívás a - október 24. Kossuth Rádió

A kapuba érve láttam, hogy odabent a konyhában világít a petróleum. Kérdőn néztem a szüleimre, de ők sem találtak rá magyarázatot. Óvatosan közelítettünk hát az ajtóhoz.

Édesapám lassan kinyitott a nyikorgós falapot és döbbsen bámult mögé. Nem csak ő lepődött meg, hanem mindannyian.

Magas, barna szemű legény ücsörgött a lócán magában, hiszen nagymamám már régen aludt. Ezt a tekintete már jó ideje nem láttam.

Hirtelen a nyakába ugrottam, nagyon örültem neki bár nem számítottunk rá, hogy hazajön. Ruhája mocskos és szakadt volt, ő maga véres és sáros, látszott rajta hogy nagyon fáradt. Hosszas örömködés után édesapámból tört ki először a kíváncsiság

- Hogy kerülsz te ide, édes fiam? És mi történt veled?

- Megszöktem - felelte Berci.

- Miért? Mi történt? - Kezdte el faggatni édesanyám és Bálint is rögtön a fülét hegyezte.

-23-a estétől folyamatosan készültségben voltunk és éles fegyverek kaptunk abból a célból, hogy megakadályozzuk a tüntető tömeg fegyverszerzését, vagy, hogy zavargásokat csináljanak.

Eligazítást tartott a parancsnok mindnyájunknak, és ezeket a szavak mondta:

Mi a nép hadserege vagyunk, meg kell védenünk a népet az ellenforradalmi erőktől és fent kell tartanunk a rendet.. Tegnap este azt a parancsot kaptuk, hogy zárjuk le az utakat a Miskolcra Budapestre vezető utakat, hogy ne mehessen rajta át semmilyen gépjármű, mely fiatalokat szállít ezzel is biztosítva a halálozások csökkentését Budapesten. Legalábbis azt hittük, vagyis azt hittem.

De nem csak minket vezényeltek, ki mint a nép katonáját, később szovjet tankok is érkeztek mellénk, akik véresen komolyan véve feladatukat készen álltak arra, hogy ha akar csak egy autó is áthalad, az útzáron szitává lőjék azt.

Ekkor döbbsenem rá, hogy nekik semmi sem számít, az sem, hogy hány embert ölnek meg és azt sem, hogy fiatalokat vagy időseket.

Azalatt az idő alatt, míg odakint tartózkodtunk három tehergépkocsi érkezett egyetemistákkal megrakodva, ekkor már rettegtem nehogy belelőjenek az oroszok a kocsikba.

Kettőt visszafordítottunk, de az egyik gépjárműben fegyvereket találtunk, őket le kellett tartóztatnunk. A második teherautón miközben átmotoztuk az embereket egy ismerős arccal találtam szembe magam. - Ekkor felém fordult és nekem mesélt tovább - Biztosan aggódsz miatta, de jól van- visszafordítottuk őket, nem esett semmi bajuk, biztos, hogy nem jutottak el Pestig.¹⁵

– Feri? Jól van? Találkoztál vele? Hát él?- örömben minden kérdésem a bátyámnak szegeztem.

– Jól van, ne aggódj miatta. Bár úgy tettem, mintha nem ismerném, de ő is nagyon megörült nekem, viszont így, hogy nem jutott el Pestre szerintem hamarosan haza fog jönni-mosolygott rám Berci - Hajnalban értünk vissza a laktanyába, ahol én és a legjobb barátom a szökést fontolgattuk, hiszen már felnyílt szemmel láttuk az ország helyzetét. A délelőtt folyamán megszöktünk, ő a közeli faluban lakik, szóval idáig együtt menekültünk.

– Mihez kezdesz most fiam? Ha elkapnak, nagy bajba kerülsz.

– Tudom, édesapám, de nem tudtam fegyvert fogni a saját népemre, nekem ez nem megy.

– Elrejtjük – szólalt meg édesanyám

¹⁴ Cseh Zita: Pétervásárai járás kronológiája kézirat 6o. Bükkszenterzsébet

¹⁵ Cseh Zita: Az 1956-os forradalom 89-93 o. Részlet a gyöngyösi helyőrség jelentéseiből, Részlet a Füzesabonyi Járási Kiegészítő Parancsnokság jelentéseiből, Részlet a káli lőszer raktár jelentéseiből Cseh Zita: az 1956-os forradalom 99- 102 o. Részlet a gyöngyösi helyőrség jelentéseiből című források alapján

- Most inkább menjünk aludni biztos fáradt vagy fiam, és majd holnap kitaláljuk, hogy mi legyen- állt fel az asztaltól édesapám.

Én pedig mosolyogva mentem a szobába aludni, hiszen Berci itthon van épségben, Feri pedig jól van, él és haza fog jönni. Hiszen megígérte.

1956. október 27.

Felkelve, Berci lelkére kötöttem, hogy ki ne mozduljon itthonról. Senki sem tudhatja, hogy elszökött. Ma délelőtt édesapám volt odaát rádiót hallgatni, hazaérkezve megosztja a fejleményeket a bátyámmal is.

- Leváltották a kormánytagokat kivéve Nagy Imrét - mondta édesapám.

De ennek a beszélgetésnek a végét már nem vártam meg. Elindultam a faluba, hogy kérdezősködjek, látta-e valaki Ferit? Tudja-e, hol van? Amint a buszmegállóhoz értem egy munkásfiú ült ott és várta a járatot. Nem idevalósi csak átutazóban van. Ő volt az egyik esélyem, hogy megtudjam, hol van Feri.

- Elnézést, nem ismered véletlenül Nagy Ferencet? A közeli gyárban munkás.

- Nagy Feri? Dehogynem ismerem, együtt dolgozunk - Erre a mondatra felderült az arcom.

- Nem tudod véletlenül, hogy most hol lehet? Ugyanis elindultak Pestre, de visszafordították őket, már itthon kellene lennie.

- Tudom, hogy hol van, együtt mentünk volna Pestre, amikor a szovjetek visszafordítottak bennünket, és így Miskolc felé vettük az irányt. De, ott is veszélyes manapság az élet, tegnap belelőttek az egyetemistákból, középiskolásokból és munkásokból álló tömegbe. akik a foglyok szabadon engedését követelték... sokan haltak meg. Az ávósok még a helyszínre érkező mentősökre is tüzeltek.

- Meghaltak? Feri???

- Nem tudom, hogy mi lett vele, ne haragudj, nekem is csak mesélték, viszont itt van a buszom, mennem kell... ne aggódj, rendbe lesz minden, hát akkor, szervusz - ezzel, felszállt a gépjárműre.

- Szervusz - feleltem én is, de akkora már az autóbusz eltűnt, én még mindig magam elé bámulva imádkoztam, hogy Feri életben legyen.

Hirtelen nem tudtam mit csináljak, így elmentem hozzájuk, hátha otthon van, hátha az ágyában fekszik és nincsen semmi baja. Ezért imádkoztam egész úton hozzájuk. Odaérve az édesanyja engedett be a kapun, akinek folytak a könnyei, nagyon megijedtem. Mire ő elmondta, hogy megsérült, de itthon van, és jól van. Gyorsan besietek hát a szobába és látom, hogy ott fekszik. Imáim meghallgatásra találtak, hiszen életben van, de megsérült.

- Annyira örülök, hogy élsz... öleltem meg szorosán.

- Megígértem, hogy visszajövök - felelte.

- Mi történt - kérdeztem tőle, bár csak az érdekelt, hogy itthon van, és hogy jól van.

- Nem jutottam el Pestig.

- Hallottam - vágta a szavába... - hoppá ezt nem lett volna szabad elmondanom suttoztam. De neked azt hiszem, mégis elmondom. Berci megszökött, miután rájött, hogy a szovjetek képesek lennének mindenkit megölni. Elmesélte, hogy találkozottatok.

- Igen találkoztunk és nagyon kevésen múlt, hogy nem lett belőle baj. Ezután Miskolcra mentünk, ahol csatlakoztunk a tüntető tömeghez, akik a foglyok kiszabadítását akarták a rendőr főkapitányságról.

Itt a tömeget körbezárták az ávósok és löni kezdtek a tömegbe. Mindegy volt nekik kire lőnek, csak találjon a golyó. Nem leplezték kilétüket, jól láthatóak voltak ők is és a löállásaik is. 16-an haltak

meg, 16 gyerek. Borzalmas volt. A golyók hangja, a pánik, ahogy az emberek menekülni kezdtek és nem volt hová, mert mindenhol jöttek a golyók.

Én úgy menekültem meg, hogy a földre feküdtem, mintha halott lennék és nem mozdultam csak vártam és vártam, mikor eljött a megfelelő alkalom, akkor gyorsan elszaladtam. Azt még láttam, hogy az ávosok a mentőkre is lőttek, akik fehér zászlóval érkeztek annak érdekében, hogy megmentsek a sérülteket, de nem hagyták nekik, hogy a dolgukat végezzék.¹⁶ Kegyetlenek, ezek nem is emberek.

Menekülés közben megsérült a lábam-nyúlt a sípcsontjához hirtelen, mutatva a sérülést

- Látott orvos? Jól vagy?

- Nem, még nem voltam orvosnál és gyógyszerem sincs rá.

- Elmegyek a szomszéd faluba, a gyógyszertárba, ha más nem biciklivel, majd én hozok neked, ami kell.

- Nem, te csak maradj itt, már édesapám intézkedett. Maradj, hiszen rég láttalak.

Maradtam hát a szép szóra, és tovább beszélgettünk. Már késő volt mikor hazafelé indultam, hazaérkezve ragyogó arccal elmeséltem a történeteket a családnak. Akik örültek az örömömnök. De éppen azon ment a vita, hogy mi legyen most Bercivel, hiszen nem mehet most vissza. Azt nem élné túl.

1956. október 28.

Az ágyamon ülve azon gondolkodom, hogy mekkora veszély fenyegeti a családomat. Pontosabban a bátyámat, aki szökött katona lett és a szerelmemet, aki megsérült a fegyveres harcok során. Még mindig félek, de már nem úgy, mint az elején, tudom, hogy lehetséges a nép győzelme, és azt is, hogy kitalálunk valamit arra is, hogy ne kelljen Bercinek vagy Ferinek az élete végéig bujdosnia.

Erre a gondolatra toppan be az apám, vidám arccal, és ránézett a szomszédos ágyon ülő bátyámra

- Kezdj el pakolni, visszamész katonának - mondta mosolyogva.

Mindenki meglepődött ezen a kijelentésen, de legfőképpen édesanyám.

- Nem megy, sehova, ha most visszamegy meg fogják ölni.

- Nem bántják majd, most jövök a szomszédból, a rádión ismét Nagy Imre beszélt, és amnesztiát hirdetett mindenki számára. Mindenkinek. Aki a fegyveres harcokban részt vett annak is, nézett rám jelentőségteljesen apám.

A szívem hevesen kezdett el dobogni, ez azt jelenti, hogy Ferinek is megbocsájtanak, nem kell elmenekülnie.

- De ez még nem minden. A kormány elfogadta a nép követelését,

Nemzeti demokratikus mozgalmaknak nyilvánította az előző napok eseményeit, bejelentették a szovjet csapatok azonnali kivonulását Budapestről,

És megkezdtek a tárgyalásokat a szovjet haderő teljes kivonulásáról,

Bevezették a Kossuth-címet, munkaszüneti nap lett március 15-e, és általános fizetésemelést, bér-és normarendezést is ígérnek. Azt mondják, hogy nem lesz erőszakos tévesztés.¹⁷

Ha ez mind igaz, akkor győztek a pesti fiatalok, akkor nem volt hiábavaló annyi halál, sebesülés. Pedig Isten a tanúm én nem bíztam benne, Molotov-koktéllal tankokra menni, reménytelen, mint ahogy az is annak tűnt, hogy a szovjetek valaha is kiengednek a karmaik közül.

És mégis sikerült. El sem hiszem!

¹⁶ <http://www.boon.hu/1956-miskolcon/boon-news-ed06-20051023-123152> (utolsó letöltés:2016.09.28) valamint visszaemlékezés alapján

¹⁷ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=23> 1956. október 28, vasárnap (utolsó letöltés: 2016.09.29)

- Nagyon örülök, de biztos vagy benne, hogy biztonságos visszamennie Bercinek? Nem élném túl, ha valami baja lenne-kérdezte szorongva anyám
- Ne aggódjon édesanyám. Igaza van, apámnak most van itt az idő, meg kell próbálni. Ha most nem bocsájtanak meg a parancs megszegéséért, akkor soha.
- Nem - tiltakozott édesanyám továbbra is - Meg fogják verni, talán meg is ölik. Nem mehet vissza.
- Márpedig vissza fog, nincs más esély- közölte édesapám - Pakolj fiam! - ez volt az utolsó szava.

1956. október 29.

Hajnaltól hosszú búcsúzkodás után ismét elindult Berci vissza katonának, nagyon szomorú vagyok¹⁸, de tudom, hogy neki is jobb lesz így, hiszen nem kell bujkálnia senki elől sem.

És amnesztiát ígértek, úgyhogy nem lehet baj. Kérlek Uram, ne legyen baj!

Nap közben egyre több helyről hallani, hogy sorra megalakultak mindenhol a munkástanácsok. A környék összes falujában van már munkástanács, nemzetőrség, akik a rend visszaállításáért felelősek. És az üzemekben, gyárakban is a dolgozók mindenhol választottak üzemi vagy dolgozói tanácsot.

Megalakult a forradalmi munkástanács is a városban. A legtöbb helyen még nem szüntették be a sztrájkot, mert követelték még a szovjet csapatok azonnali kivonását Magyarország területéről, és azt is hallottuk már, hogy az új kormány tagja kegyetlen kommunisták és a nép követeli az ő leváltásukat is.

Mindenki szórólapot, programot osztott. A FÜSZÉRT-es kocsis a boltba hozta a papírokat Egerből, a munkásjárat Ózdról, hírek innen is onnan is.

Apám tegnapi öröme elhalványodott, ahogy hallgatta a híreket, nem szűntek a fegyveres összecsapások, sőt most a megtorlások következtek.¹⁹

A párttagoknak, AV H-soknak volt mitől félniük ebben az időben. A mi falunkban is elzavarták a párttitkár elvtársat, meg a malomigazgatót, de itt az emberek két nap múlva visszahívták őket, és a jelképeken kívül senkit nem bántottak.

De több hír arról szólt, hogy ez nem mindenhol így megy.

Szóval akkor lehet, még sincs vége?

Ezekben a napokban nem jártunk ki a földre, pedig az utolsó betakarítások még hátra voltak, de apám úgy gondolta ráér még, szívesebben járta a falut és a környező településeket, híreket hallgatva, beszélgetve.

Mi pedig anyámmal, vaját köpültünk, kenyeret sütöttünk és igyekeztünk kihasználni, hogy most nem megyünk a földekre. Mikor dolgunkat végeztük, szóltam anyámnak, hogy elmennék meglátogatni Ferit. Azt hittem, majd nem enged el, de úgy látszik, ha mást nem, ezt megváltoztatta a forradalom. Anyám elengedett, sőt mielőbbi gyógyulást üzent velem a fiúnak. Szóval akkor mégse vagyok eltiltva tőle. Ez örömmel töltött el.

A délutánt egy rövid időre meglátogattam Ferit, az este pedig csendesen telt.

2016. október 31

A szovjet csapatok kivonulnak Budapestről! Nagy Imre megszüntette az egypártrendszert!

Demokratikus koalíciós kormányzás lesz Magyarországon! A kormány elismeri a forradalom által létrehozott demokratikus szerveket! Szabad Kossuth Rádió és Szabad Petőfi rádió néven sugároz a rádió. Újraalakul a Független Kisgazdapárt, a Szociáldemokrata Párt, a Nemzeti Parasztpárt. Megkezdődtek a

¹⁸ Cseh Zita: Az 1956-os forradalom 104-120 o.

¹⁹ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=24> 1956. október 29, hétfő (utolsó letöltés: 2016.09.29)

politikai foglyok kiszabadítása! Kiszabadult Mindszenty József hercegprímás! Zúgnak a harangok! A Magyar Népköztársaság ki akar lépni a varsói szerződésből!²⁰

Ilyen és ehhez hasonló hírek érkeznek. Ez a téma mindenhol, apám lelkes, szerinte jó úton járunk, csak jó lenne, ha már mindenki letenné a fegyvert, jobb nem kísérteni a jó szerencsét, nem kell többet akarni, mint amit kaptunk, hisz már így is oly jelentősek a változás ígéretei, hogyha az elmúlt 10 évben ennek a felét adták volna.

Sok mindent nem értek a napokban zajló eseményekből, nem tudom, hogy melyik törvényt mit jelent, de mikor meghallom, hogy eltörölték a beszolgáltatási törvényt sírva fakadok. Hát azt a törvényt és a kínját, keservét jól ismertem én is. És így, hogy a parasztságról levették ezt a szörnyű nagy terhet így már én is elhiszem, hogy van remény egy boldogabb jövőre.

2016. november 1.

A szovjet csapatok lezárták a repülőteret.

Hallom a hírt és nem értem, azt mondták a szovjetek elhagyják az ország területét.

Akkor mit keresnek itt?

Nagy Imre felmondja a Varsói Szerződést és kihirdeti a Magyar Népköztársaság semlegességét.²¹

Beszél este a rádióban Kádár János is. Bejelenti, hogy megalakul a kommunisták új pártja Magyar Szocialista Munkáspárt (MSZMP) néven.²²

A Szabad Kossuth Rádióban Mindszenty bíboros is beszél. A nemzet hősi fiairól, akik megvívták a haza szabadságharcát.²³

Halottak napja van, a rég, és a nem túl rég elhunytakra emlékezünk egy szál virággal, gyertyával.

Minden évben szomorú ez a nap, felkeresni a temetőt és leróni tiszteletünket, rokonaink, ismerősein hamvai előtt. De most még fájdalmasabb, hisz gondolataimban folyamatosan ott vannak az ismeretlen ismerősök, akik kimentek az utcára barikádot építeni, rejtőzködtek, lopakodtak, támadták a tankokat, haltak hősi halált, csak hogy nekünk itt maradottnak kiharcoljanak egy jobb jövőt.

És talán sikerült neki. Talán nem hiába volt annyi halál, a kormány már a helyén az országban nincs fegyveres megmozdulás minden készen áll a békére. Csak a szovjetek menjenek ki, csak menjenek ki!

2016. november 3.

Hétvége van, de javában folyik a munka, készülünk a templom védőszentjének ünnepére, a búcsúra. Az elmúlt években nem volt szabad templomba menni, mióta az eszemet tudom itt mindenki katolikus, de az elmúlt években az ember otthon imádkozott, mikor nem hallotta senki, és lehet néha az Isten sem hallotta meg...

De most talán már nem lesz bűn megünnepelni a templom védőszentjének ünnepét, hisz a kormány szabadon engedte Mindszenty Józsefet is, és hercegprímás a rádióban mondott beszédében fontosnak tartotta elmondani, hogy kívánatosnak tartaná az egyháznak visszaadni az iskolákat, épületeket, sajtót. Megalakult a Keresztény Magyar Párt²⁴.

²⁰ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=25> 1956. október 30, kedd (utolsó letöltés: 2016.09.29)

<http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=26> 1956. október 31, szerda (utolsó letöltés: 2016.09.29)

²¹ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=27> 1956. november 1, csütörtök (utolsó letöltés: 2016.09.29)

²² <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Kádár János szól a magyar néphez –november 1.

²³ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=27> 1956. november 1, csütörtök (utolsó letöltés: 2016.09.29)

Hát ezért készülünk, hisz talán ez az ünnep most olyan lesz, mint régen, mint a világháború előtt. Sokat meséltek róla, szeretném én is átélni.

De valahol tudom, hogy soha semmi nem lesz már úgy, mint régen, hiába meséli a nagyanyám vagy az anyám, hogy hogyan volt, mit csináltak, milyen szokások voltak, milyen népviseletek, hogy milyen volt a fonóba, már semmi nem lesz ugyanaz, mert megváltoztunk, mások lettünk. A félelem, a rettegés, a nélkülözés, a kiszolgáltatottság, a harag megváltoztatja az embert.

De van még esély, ha sikerül, amit a kormány tervez és elmennek a szovjetek, képes lesz ez a kis nép felépíteni egy szebb jövőt, mert megérdemli, miután vérrel, és könnyekkel kiharcolta magának.

2016. november 4. hajnali 5 óra 20 perc

"Itt Nagy Imre beszél, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának elnöke. Ma hajnalban a szovjet csapatok támadást indítottak fővárosunk ellen, azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy megdöntsék a törvényes magyar kormányt. Csapataink harcban állnak. A kormány a helyén van. Ezt közlöm az ország népével és a világ közvéleményével." ²⁵

²⁴ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=29> 1956. november 3, szombat (utolsó letöltés: 2016.09.29)

²⁵ <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=32> 1956. november 4, vasárnap (utolsó letöltés: 2016.09.29)

Felhasznált irodalom:

- Bozó László: Tarnalelesz község története magánkiadás 1994 teljes könyv
- Czenthe Huba: Pétervására története Budapest 2005. teljes könyv
- Cseh Zita: Az 1956-os forradalom 104-120 o.
- Cseh Zita: Az 1956-os forradalom 85-86. A Népújság beszámolója a megyei élelmiszerhelyzetről című cikk
- Cseh Zita: Az 1956-os forradalom teljes könyv
- Cseh Zita: Az 1956-os forradalom 86-89 o. Részlet a megyei kiegészítő parancsnokság katonai jelentéséből, Részlet az Egri Járási Kiegészítő Parancsnokság jelentéséből források
- Cseh Zita: Az 1956-os forradalom 89-93 o. Részlet a gyöngyösi helyőrség jelentéséből, Részlet a Füzesabonyi Járási Kiegészítő Parancsnokság jelentéséből, Részlet a káli lőszer raktár jelentéséből
- Cseh Zita: az 1956-os forradalom 99- 102 o. Részlet a gyöngyösi helyőrség jelentéséből
- Cseh Zita: Az Egri járás forradalmi eseményeinek kronológiája (kézirat)
- Cseh Zita: Pétervásárai járás kronológiája (kézirat)
- Cseh Zita: Pétervásárai járás kronológiája (kézirat) 6. Bükkszenterzsébet
- http://konfliktuskutato.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=320:1956-sortuezek-es-lincselek-videken&catid=39:dka-hatter&Itemid=203 (utolsó letöltés: 2016.08.25)/
- <http://m.tarnalelesz.webnode.hu/torteneti-osszefoglalo/> (utolsó letöltés: 2016.08.29)/
- <http://mek.oszk.hu/05700/05775/05775.pdf> (utolsó letöltés: 2016.08.29)/
- http://napitortnelmiforras.blog.hu/2016/02/22/magyar_iparvarosok_iii_ozd (utolsó letöltés: 2016.09.28)/
- http://napitortnelmiforras.blog.hu/2016/02/22/magyar_iparvarosok_iii_ozd (utolsó letöltés: 2016.09.29)/
- <http://sulihalo.hu/pedagogus/iskolai-forгатokonyvek-szovegkonyvek/1491-a-nap-kronikaja-oktober-23> (utolsó letöltés 2016.08.25)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Hírszolgálat - október 23 Szabad Európa Rádió (utolsó letöltés:2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Gerő Ernőnek, az MDP Központi Vezetősége első titkárának beszéde-október 23. Kossuth Rádió (utolsó letöltés:2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Kádár János és Nagy Imre a mikrofon előtt –október.25 Kossuth Rádió (utolsó letöltés:2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Kádár János szól a magyar néphez –november 1.
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Audio.aspx> Nagy Imre felhívás a - október 24. Kossuth Rádió
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=23> 1956. október 28, vasárnap (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=27> 1956. november 1, csütörtök (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?D=29> 1956. november 3, szombat (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=17> (utolsó letöltés: 2016.09.29)/
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=24> 1956. október 29, hétfő (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=25> 1956. október 30, kedd (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=26> 1956. október 31, szerda (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.1956.mti.hu/Pages/Chronology.aspx?ID=32> 1956. november 4, vasárnap (utolsó letöltés: 2016.09.29)
- <http://www.boon.hu/1956-miskolcon/boon-news-ed06-20051023-123152> (utolsó letöltés:2016.09.28) valamint visszaemlékezés alapján
- <http://www.mek.oszk.hu/04000/04056/html/roplap/datum.html> (utolsó letöltés: 2016.08.25)/
- http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1956_oktober_23_budapesten_kitor_a_forradalom/ (utolsó letöltés: 2016.08.28)/

Népújság 1953. december (97-106.szám) 1953-12-10/99 szám 3. oldal Többmilliós költséggel elkészült a műút Tarnalelesz és Pétervására között című cikk

Népújság 1953. december (97-106.szám) 1953-12-10/99 szám 4. oldal A begyűjtési tervek teljesítéséért című cikk

Népújság 1953. december (97-106.szám) 1953-12-10/99 szám 4. oldal Villám című cikk

Az általam megírt pályázati munka anyaga kitalált történet. A benne szereplő személyek, karakterek, a szereplőkkel történő cselekmények nem valóságosak, ebben a sorrendben, ilyen formában nem történtek meg.

A faluban élők visszaemlékezései alapján (az 1950 évek szokásai, gazdasága, mindennapjai, családi és vagyoni viszonyok, napi feladatok, öltözködés, étrend, munkarend, szórakozás) történt az alaptörténet megírása. A cselekménynél igyekeztem fordulatos formában bemutatni a település környékén történt eseményeket.

Munkám célja volt, hogy szórakoztató formában, elképzelhető módon jelenjen meg előttünk dédszüleink kora

Kamocsai Eszter
2016.október 2.